

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a tragatorului [Lő-
vésztoza], Nr. 8.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decat numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii”.
Articlii trimisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Domnec'a.

Pretulu d' Prenumeratiune.

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a
Pre cisse lune . . . 6 „ „ „
Pre anul intregru . 12 „ „ „

Pentru Romanii a:

Prea. intregru 80 Fr. = 30 Lei n.
„ 6. lane 16 „ = 16 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taxa tim-
brale pentru fiesoc-care publica-
tiune separat. In locul deschis
20 cr. de linia.
Un esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 7. nov. 1871.
26. oct.

Daca vomu critica legislatiunea magiara pes-
tana numai de la 1861 incoce; daca vomu ana-
lisá tote actele, tote legile si tote nesuintiele die-
tei magiare d'in acestu deceniu; in fine, daca amu
compará si amu pune sub vederea cetitoriloru
nostri totu ce s'a d'fau, scrisu si facutu de atunci
pana asta-di d'in partea barbatiloru de statu, de-
putatiloru si publicistiloru magiari: va trebui
nesmintitu se ajungemu la conclusiunea ca, celu
pucinu dupa aceste fapte, politici magiari, preste
totu, nu au nece buna credintia, nece sentiementu
de dreptu, nece sinceritate, nece anima, neci me-
moria, nece judecata, neci logica.

Sé ni-aducemu a minte pucintelu de epoc'a
centralismulu nemtiescu sub ministrulu Bach.
Nu era atunci nece unu argumentu, fire ar' fi fostu
istoricu, filosoficu, juridicu ori moralu, de care sé
nu sé fia servitu magiarii, pentru a combate cen-
tralismentulu vienesu si dominatiunea nemtiesca cari,
intr'adeveru, au lasatu cele mai dorerose impres-
siuni in tote natiunile de sub sceptrulu habs-
burgicu.

Eca ce d'fceau adresele dietei magiare de la
1861, si 1866, dupa-ce — tristu neadeveru! —
se pare a se deschide prin intiativ'a monarcului
Franciscu Iosifu una epoca noua a libertatii pentru
natiunile tiranizate:

„Fia-care tiera — d'fca antai'a adresa —
are suvenirile, datinele, sperantiele si dorintiele
sale, cari i sunt sacre, si pre cari trebui sé le dis-
simule sub dominatiunea absolutismulu; in se in-
data ce i se dede dreptulu d'a-si radica vocea, le
proclama fara amenare... Unitatea a cen-
tralista este in opusetiune cu trecutul di-
feriteloru tiera, trecutu ca'tra care ele
privescu cu iubire si respectu; unitatea centralista
este in opusetiune inca si cu sperantiele loru pen-
tru viitoriu. Acésta este caus'a, ca centralisatiunea
intempina pretotindene resistintia si pedece de totu
genulu. Noi suntemu convinsi ca, intre tiera
atatu de diferite unele de alte prin moravurile,
interesele, istoria si dreptulu loru publicu, uni-
tatea centralista si uniforme este una
impossibilitate absoluta... Daca
doresci, Majestate, ca imperiulu sé devina intr'a-
deveratu liberu si tare, nu Ti vei ajunge acestu
scopu prin una unitate fortiat'a, ci prin
una intelegere reciproca si libera a natiuni-
loru“.....

„Noi nu voimú sé d'amu legi altoru-a. —
d'fca in acestu tempu Deák, — noi voimú sé
ni d'amu legi numai noue insi-ne. Fia care
natiune d'in imperiu este inde-
pendinte de cele-lalte.“

„Noi dorimú — asié se exprimá adresa die-
tei magiare de la 24 februaru 1866 — celor-
lalte popore unu regimu constitutiunalu; noi voimú
a tratá cu ele ca unu poporu liberu cu popo-
re libere... Care trebuie sé fia regimulu con-
stitutiunalu alu acestoru tiera? Pre care base tre-
buie sé si reguleze ele afacerile loru comune? Nu
avemu nece decatu de a ne pronuncia a supr'a
acestoru puncte: acésta cestiune este afacerea es-
clusiva a acestoru tiera; si noi n'avemu
nece unu dreptu d'a ne mesteca in
afacerile loru.“

Aceste erau, dupa emiterea diplomei irre-
vocabili d'in octobre 1860, armele dietei ma-
giare, carea vorbiá prin gur'a lui Franciscu Deák,
contra absolutismulu centralistu alu nemtiloru;
aceste erau principiile proclamate de politici ma-
giari inaint'a Europei, principie cari sé li serves-
ca de cinsura in timentu loru politica.

Fostu-a ore legislatiunea magiara, dela 1861
pana asta-di, credintiosa acestoru mari principie?
Lucratu-a ea ore, de atunci in coce, in conformita-
te cu aceste enunciatiiu solemne? Interpretatu au
ore magiarii dupa logica sanetosa cuvintele sacre
de „tiere“ si „natiuni“, si respectatu au ei ore
libertatea si independintia tierelor si natiuniloru,
cari au fostu in contactu cu ei?

Noi avemu a respunde ca: politici magiari
séu n'au intielesu cuvintele sacre de „tiere“ si
„natiuni“ séu, — ce'a ce este multu mai verosi-
milu, — le-au interpretatu falsu, in sensu egoistu,
contra dreptulu internatiunalu, contra ecuitatii si
moralitatii politice.

Au cine nu scie, ca Dlu Andrásy, in
data dupa ce a venitu la putere, n'a sciutu sé fa-
ca mai bine decatu sé abroge legile dietei sibiane
d'in 1863/4, sé nimicsca legislatiunea si sé oprima
autonomi'a Transilvaniei si, prin aceste fapte dem-
ne de epoc'a vandalismulu, sé dee pre monarcu de
minciuna, sé lu faca a-si revoca cuventulu promisú
si confirmatu prin asiediaminte publice, si asié sé
sguduie — potemu d'fca: pentru totu-de-un'a —
credintia Romaniloru in dreptatea ce se face in
Austria? Cine nu scie ca Dlu Andrásy
d'impreuna cu majoritatea dietei sale magiare a
adusu legea numita „a natiunitatiloru“, prin ca-
rea tota suflarea omenesca se contopese in nati-
unea magiara, un'a si indivisibile? Cine nu scie,
ca ministeriulu magiaru d'in Pest'a tramite Roma-
niloru d'in Transilvania si preste totu natiunei
romane comiti supremi, presiedinti de tribunale,
judi, inspectori scolari, professori, perceptori de
contributiuni si alti deregatori nenumerati? Cine
n'a vediutu si nu vede, ca totu acestu ministeriu
infintieza pentru Romani tribunale, jurie, li dá
legi de pressa, legi de reuniuni, legi urbariali, to-
te, tote in detrimentulu natiunei romane si in fo-
losulu echisivu alu celei magiare? Cine a uitatu
ore, ca acestu ministeriu spendeza doue-dieci-si-pa-
tru de milione pentru a construi bulevardu in
Pest'a, infintieza pretotindeni cu una iutiela nes-
pusa si doteza cu mli si mli de florini tote insti-
tutele magiare, preparandile, museu, teatre, si alte
cate tote? In fine, ministeriulu cu partia sa se
ingrisesce si de una armata magiara, de honvedi
magiari, a caroru-a chiamare este a assecu-
rá si a sperá acésta constitutiune, aceste insti-
tutiuni centraliste magiare.

Aceste fiindu constatate si evidente ca lumi-
nia sorelui, sé-si puna fia care romanu ori magia-
ru sinceru man'a pre anima, si va trebui sé recu-
nosca, ca aci avemu d'a face cu unu centra-
lismu sistematicu magiaru, si ca
pre catu era de odiosu odinora centralismulu nem-
tiescu alu lui Bach, contra carui-a au luptatu
si magiarii: pre atatu este de nesuferitu Romani-
loru d'in Transilvania, Banatu si comitatele adnes-
se, centralismulu magiaru alu Dlu
Andrásy.

Sunt ore capabili Dni Andrásy, Deák
si consocii loru d'a intelege aceste consecintie?
Daca sunt capabili, cum au potutu ei ore crede,
ca natiunea romana d'in Transilvania, Banatu si
comitatele adnesse — in numeru de trei milione
— se va invoica d'v'va a fi identificata cu
natiunea magiara? Cum au potutu ei ore crede,
ca romanii voru renuncia vr'una data la esistintia
loru ca natiune, ca factoru publicu pre territoriulu
ce lu ocupa? Cum au potutu ei ore crede, ca na-
tiunea romana este numai una papusia, carea in
1867, sé fia numai una jocaila in man'a lui
Schmerling, si dupa ace'a intr'a lui Andrásy?

Vati insielatu amaru, domniloru, si ati fostu
falsi in aplicarea principiiloru enunciate de DVos-
tra; centralisatiunea vostra este chiaru atatu de
nesupportabila si de execrabila pentru natiunea
romana, pre catu a fostu de urtiosu pentru voi
sistemulu germanisatoriu alu lui Bach; prin cen-
tralisatiunea vostra, inaugurata la 1867, v'ati pus
in opusetiune cu trecutul si cu sperantiele na-
tiunei romane; nu existe romanu carele sé nu fia
inimicu de morte alu centralismulu vostru; ro-
manii, cu moravuri, interesse si istoria diferite de
ale voastre, s'au convinsu de tempuriu, ca unitatea
vostra magiara, centralista si uniforme este una
impossibilitate absoluta, una nebunia, una absur-
ditate; unitatea vostra este forti'a si violenti'a;
nu ati tratatu liberu si prin contielegere reciproca
cu natiunea romana, ci ati recursu in tote si totu-
de-un'a la puterea vostra discretiunaria; ati d'fau

ca fia-care natiune d'in imperiu este independente
de cele-lalte, si, cu tote aceste, dupa-ce ati venitu
la putere, ati adusu legi, prin cari nu recunosceți
de catu una singura natiune, pre cea magiara, si
intrebuintati sudorea celoru-lalte natiuni pentru
scopurile voastre fantastice; ati afirmatu, ca doriti
si celoru-lalte popore unu regimu constitutiunalu,
si prim'a vostra bravura a fostu oprimerea consti-
tutiunei Transilvaniei; in fine, ati d'fau, ca nu ve-
veti mesteca in afacerile altoru tiera si natiuni, ci
le veti lasá sé se guverneze ele in-se si pre sine,
si, cu tote aceste, v'ati aliatu cu nemtii, ca sé su-
grumati libertatea celoru-lalte natiuni. Conceptele
voastre despre centralisatiune, tiera, natiuni, liber-
tate, reciprocitate, unitate, constitutiune, indepen-
dintia, etc., au fostu confuse; voi ati crediutu, ca
noi vomu fi incapabili d'a ve pricepe, si ca, de-si
amu uritu toti d'impreuna centralisatiunea lui
Bach, noi Romanii vomu iubi — per exceptionem
— centralismulu magiaru alu Dlu Andrásy.

Acésta nu va fi neci una data, pana va traf
unu romanu pre teritorialele indicate. Si sé nu se
supere diplomatii magiari, daca suntemu aplecati a
crede, ce'a ce probaramu prin fapte, ca d'nsii nu
sunt omeni de principiu, nu au nece buna credintia,
nece sentiementu de dreptate, neci sinceritate,
neci memoria, neci judecata, neci logica.

Pest'a, 8/29. nov. 1871.

Unu telegramu d'in Vien'a dtu 6. cur. ni anuncia, ca
ministrulu-presiedinte magiaru, contele Iuliu Andrásy
ar' deveni in celu mai scurtu tempu cancelariu imperialu in
loculu contelui Beust, care si-dede demisiunea. Acésta sci-
re se confirma si prin telegramele d'in 7. c., de-si mai tote
diurnalele vienesse de sera aparate in ace'a-si d'f, desenna
pre contele Lónyay, ministrulu financiiloru comune, ca
urmatoriu alu lui Beust. Redactiunea diurnariului „Pest-
her Lloyd“ rectificá acésta sciure afirmandu, ca aci este
numai una confusiune de nume, ca-ci in locu de Lón-
yay trebuie sé se intielega Andrásy.

Totu „P. Ll.“ spune, ca in acésta cauza se tienú in
7. c. ser'a consiliu ministerialu la contele Andrásy.
Objectulu debateriloru, se intielege, n'au potutu fi decatu
impregiurările critice, in cari se afla asta-di Ostrungur'a.
Resultatulu consiliului d'altmintre nu se scie.

Intre deputati cerculeza doue versiuni: un'a, ca de una
cam data Slaví, ministrulu de comerciu, va primi presi-
diulu ministerialu dupa departarea lui Andrásy; alt'a,
carea are mai multi creditori, ca in d'fiele mai d'aprope se
va denumi contele Lónyay ministru-presiedinte alu Un-
gariet. Se assigura ca, celu pucinu pana la terminarea deba-
terei budgetului, nu se voru face alte schimbári, afara de
cele memorate, in personalulu ministeriului magiaru.

Contele Beust, a carui-a demisiune s'ar' fi si pri-
mitu pana acum de imperatulu, are se fia trimisu preste
vr'o diece dile ca ambassade la Londra.

Rescriptulu imperatescu la adresa boema, pre carele
lu publicaru in numerulu nostru de asta-di, se ceti sambet'a
trecuta in diet'a Boemiei si fu primitu de ca'tra represen-
tanti ceechi cu murmuru si dispretiu. Pentru desbaterea si
relatarea a supr'a rescriptului, la propunerea contelui Kinsk-
ky, diet'a alege una comisiune de trei-dieci insi, carea in
6. c. enuncia urmatori'a resolutiune: „Avendu in vedere
cuvintele regesci de la 12 septembrie; avendu in vedere drep-
tulu publicu alu Boemiei; avendu in vedere propusetiunile
dietei in urm'a provocarei imperatesci: diet'a declara, ca va
remané pre terrenulu dreptulu publicu alu tieriei, va sustie-
né dreptulu seu de determinatiune libera, respingé invitarea
ce i se face d'a alege in senatulu imperialu (Reichsrath), si
protesta contra ori-ce concluse ale unui corpu representativu
neboemu.“

Precum s'a potutu deci prevedé, boemii nu sunt omenii,
cari se lasa a fi condusi de nasu. Ei tienu strinsu la drep-
turile regatului loru. Incurcatur'a si confusiunea in Vien'a
si in Pest'a, in urm'a timentei resolute a boemiloru, sunt
nespuse. Acésta pote fi caus'a ca Dlu Andrásy care,
ca inimicu neimpacatu alu slaviloru, in cestiunea boema re-
comendá imperatului regimulu celu mai absolutistu si des-
poticu, are sé inlocuiesca — daca este adeveratu — ca can-
celariu imperialu pre Beust, ca sé salveze dualismulu, alian-
ta barbara a nemtiloru si magiariloru contra Romaniloru si

Slaviloru, si asiè sè impedece reorganizarea imperiului, singuru possibila si salutară, pre base federativa.

Dreptatea nu a fostu si nu este cu Dlu Andrassy. Elu reprezenta usurpationea si tirania. Nu amu potè decatu sè ne bucuramu, daca, Dlu Andrassy ar' deveni cancelarul imperialu. Prin acèsta va cadè si dinsulu si sistemul sèu coruptiv mai curendu, si natiunile, setose d'a-si recacigă drepturile lor de suveranitate si independintia, aru potè sè ajunga cu una momentu mai de graba la scopu. Asiè sè fia.

Alca iacta est.

Continuitatea Passivitatiei.

Cu ivirea nomenclaturei de „activisti“ s'a nascutu si incurcatura mare de idei in castrele activistiloru, caci activistii fiindu strintorati de „passivisti“ a dà definitiunea activitatii lor, mai anteu publicara cunoscutulu programu neprogramu de la Brasien, care era formulatu in termini catu se pote de vagi si elastici. Mai tardu, câte capete, atâtea pareri se ivira intre activisti. — Passivistii dîceau: noi inca suntemu activisti, firesce a casa, in tote ramurile vietii publice, dar' la marginile Transilvaniei activitatea nostra inceta, suntemu passivisti in Ungaria si pentru diet'a ei. — Activistii, marginindu-se la frase mari si gole: „caci passivitatea este mortea“, si alte asemenea, si asigurandu ca dinsii inca sustienu autonomi'a tierrei, se ferira mereu a definî chiaru activitatea lor, catu pana in momentul de facia intunericulu planedia a supra activitatii lor. Ceea ce dinsii nu cutedia a marturisî in faci'a publicului, o spune verde unulu d'intre cei mai pronuntati activisti, care nu de eri alalta eri, ca si unii pucini Brasioveni si Sabiani, este activistu, ci este de la 1848. pentru „uniune“ si a fostu neschimbatu in ideile sale de atunci si pana asta di, avendu astfelu meritulu necontestabile d'a fi fostu si francu si consecinte, adeca n'a vendutu pisic'a (mîti'a) in sacu, precum facu cei lalti activisti. D. Ios. Hosu, — caci dsa este despre care vorbimu, — nu lupta pentru ci combate autonomi'a Transilvaniei, pentru cuventulu ca nu vede intrins'a neci unu bine pentru romani, dsa are firm'a convictiune ca in Transilvania autonoma, Romanii, chiaru si ca natiune, ar' fi pururea numai jocaria in manile majoritatii magiaro-sasesci, pre candu in diet'a Ungariei nu numai Slavii, ci insi-si Sasi, era cu timpu si chiaru nemtii d'in Ungaria inca s'ar' coalisă cu Romanii in contr'a prevalentiei artificialei majoritati actuale a elementului magiaru, si astfelu de si nu indata, dar' prin perseverantia, de siguru se voru potè revindica drepturile natiunale si chiaru autonomia natiunale. Acèsta este convictiunea dlui H. si noi o respectamu, cu tote ca nu potemu a ne abstinè d'a nu-i aduce aminte memorabil'a declaratiune a dsale, facuta in diet'a Ungariei, candu du-

pa ce magiarii decretase uniunea-fusiune, respinsera si proiectulu de lege elect. propusu de dsa pentru Transs., dicundu-li in demn'a sa amaritiune „stariintiele si sperantiele melle de 20 de anni se prefacura in fum.“ N'ar' trece 20 de anni si D. H. ar' avè ocasiunea d'a mai repeti constatarea desillusunii sale.

D. I. H. dar' ni spune, ce este activitatea, si candu ni o spune dsa i credemu. Dsa dîce, in locu de definitiune vi dau e mplu. Romanii Transilvani sè faca ca-si Sasi, purure intiellepti si cercuspecti. Acesti-a inca luptase pentru autonomi'a Transilvaniei, dar' succumbendu nu se retrassera in passivitate, ci in tote activi, tindu mereu a exploata actualitatea in favorea lor, ba sciu trage folose chiaru si d'in passivitatea Romaniloru, devenindu acèsta indoitu daunatoria pentru romani. Asiè intiellege D. H. activitatea si adauge, cestiunea de autonomi'a sè se rezervie pre timpuri mai favorabili, candu pote sè se deslege fara ca sè o ceremu noi romanii si fara ca magiarii sè o pota impedece. Noi intielegemu pre D. H.; activitatea intr'acestu intiellesu este chiara, limpede, evidente. Dar' se ni permita dsa a face osebite intre una mana de Sasi isolati in marea romanesca, pururea indrumati la mil'a stapaniloru eventuali, si intre una natiune de trei milioane de romani, caci sè vorbimu cu sinceritate, cestiunea Transilvaniei este causa comună a tuturor Romaniloru d'in regatul Ungariei. Romanii fara a se petă, fara a merită apostrofarea d'a fi cei mai ticalosi omeni pre faci'a pamentului, nu potu urma politica analoga portarii unoru cocone cu moralitate dubia. Romanii nu sunt straini de impacatiune, ba pentru acèsta lupta opozitiunea romana d'in Ungaria si passivistii d'in Transilvania, dar' transactiunea trebuie sè fia onorifica, altmintrea impacatiune nu se face. Romanii s'a dedatu a acceptă; viitoriulu nu este favorabile suprematisatoriloru si monopolisatoriloru de drepturi politiconationale, apoi stapanirea artificiale a minoritatiloru are durata forte scurta, este castellu ziditu pre nesipu si bulbucu de apa, care de si ni areta colorile spectrului prismaticu, candu inse ar' parè caci delectedia mai multu ochii privitorului, atunci plesnesce si dispare cu tota frumseti'a paruta.

Sunt ore activistii nostri totu atatu de sinceri ca D. H.? Ba, nu au neci curagiulu, neci intelligenti'a d'a potè fi sinceri.

(Va urmă.)

Voci slave despre Austri'a.

Diariulu rusescu „Virzseviya Vjedomosti“ scrie, cu privire la crisa d'in Cislaitania, urmatoriile: „Austri'a, acestu „nou omu infirmu“ alu Europei, se afla de nou in una crisa grava. Starea lui e astu felu, încatu nu se pote speră, ca elu

va suportă schimbările ulterioare ale morbului seu si va remanè in vietia. Imperatul Francisu Iosifu a renunçiatu la impacatiunea cu cehii chiaru in momentul, candu ar' fi trebuitu sè garanteze dreptulu de statu alu Boemiei, recunoscutu de elu in modu solemn, si sè respunda la propunerile ce le-a provocatu elu insu-si. Acupr'a imperatului an cascigatu putere nemtii si opusetiunea a doi ministri, Beust si Andrassy. Ce sè se alega acum'a d'in acestu corpu de statu slabitu, carese numesce Austri'a? E superfluu a face combinatiuni, de-ora-ce afacerea acèsta depinde forte multu de la sorte. Cu tote aceste inse existu si acum'a presemne, cari areta chiaru, ce capetu voru avè tote aceste. D'in momentul, in care se termina conferintiele de impacatiune, cehii nu voru recunosce dreptulu austriacu a supra tierreiloru. Bas'a morale pentru o asemenea resistintia a datu o cehiloru insu-si imperatulu prin rescriptulu, ce l'a tramisu dietei boeme.“

Rescriptulu imperatului la adress'a dietei boeme.

Precum s'a anunçiatu prin scirile electrice, rescriptulu imperatescu cãtra diet'a boema s'a cetitu inca in siedint'a de sambeta. Testulu acestui rescriptu este urmatoriulu:

Cãtra diet'a regatului nostru Boemi'a!

Cu rescriptulu nostru de la 12 septevre, anulu curinte, amu provocatu diet'a regatului nostru Boemi'a ca ia spiritulu moderatiunii si alu impacatiunii sè debata si reguleze relatiunile de statu ale regatului nostru Boemi'a conformu recerintelor presente. Cu adress'a plina de devotamentu de la 10 l. c., diet'a ni-a presentatu rezultatulu debateriloru sale, si noi nu ignoramu nesuinti'a dietei, de a corespunde, d'in punctulu seu de manecare, dorintelor nostre.

Cu tote acestea inse trebuie sè accentuamu, ca legile, relative la desbaterea afaceriloru comune si la relatiunile reciproce d'intre ambele parti ale monarciei, create cu consentiementulu corpuriloru legelative ale acestoru parti, adeca cu consentiementulu senatului imperialu si alu dietei unguresci, si proviedute cu sanctiunea nostra, — au deplina putere de dreptu pentru integ'a monarcia si se potu straformă numai pre calea aretata prin acèsta invoire, sèu se potu reinnoi, daca stipulatiunile s'au inchiaiatu pre unu tempu a-numitu. Si fiindu ca, mai departe, referintiele legale de statu ale regatelor si tierelor nostre nemagiare s'au regulatu prin legile fundamentale de statu create de noi, acestea se voru potè straformă numai cu consentiementulu ambelor camere ale senatului imperiale.

Provocu deci diet'a, ca prin tramiterea reprezentatoriloru sei in senatul imperialu sè colluce la opera cea mare a impacatiunii si sè dèe doveda despre sentimentele sale fratiesci pentru tote poporele imperiului, doveda despre considerarea respectuosa a fia-carei pretensiuni de dreptu si

FOISIORIA

Domnulu a dîsu si s'a facutu.
(Urmare)

Seminti'a si fruptele cu rezultatulu ce lu producu diferèza un'a de alt'a forte si nu semena un'a cu alt'a nice in forma, nice in structura, ba diferintia e atatu de mare, in catu — daca nu amu scî — nice candu nu amu potè crede, ca simburile micu si debilu (alu arboriloru) pote sè produca sèu sè fie fetulu copaciloru de marimea si frumseti'a cunoscuta. — Pre langa tote, sciinti'a ni documentèza ca si in un'a si in alt'a (sementi'a si copacii) se gasescu totu acelea-si elemente, firesce caci cuantitatea diferèza.

Sciinti'a ni dovedesce multe despre formarea pamentului, si barbati speciali si geniuri mari sunt neobositi in a descoperi totu secretulu, — pre langa tote, silintiele mai de parte de catu la presupuneri n'au ajunsu si convingerea se deduce d'in celea observate si d'in esperinti'a cascigata pre pamentu, si ast'a pentru-ca inainte de facerea pamentului omulu n'a existatu.

Pamentulu s'a facutu inse d'in ce? si cum? O problema ast'a carea geniuri a preocupatu si invetiati o urmasescu. — Si daca me incercu a vorbi si eu ce-va in asta privintia, apoi fie bine notatu, ca incercarea mea e a reproduce ideele barbatiloru meritati in estu studiu.

In dîle senine si frumose nu vedemu decatu sorele ce luminèza, sèu noptea lun'a si stelele numeroase; — inse cate odata sorele si lun'a nu se areta, si atunci vedemu de asupr'a pamentului nesce corpuru mai albe, une-ori chiaru transparente, — de alta data se vedu corpuru mai mari, forte mari, munti intregi. — Acestea corpuru sunt intunecose, se misca, ba se pare ca voescu sè cadia pre pamentu, totu omulu cunoasce astu-feliu de corpuru sub numirea de „nori.“

*) Vedi Nrii 105 si 106 ai „Fed.“

D'in ce s'au facutu norii? caci noi scimu destulu de bine ca atragerea pamentului e atatu de mare, încatu chiaru celu mai finu pufu de pena (care mai n'are greutate) dupa cãta-va ratecure prin aeru cade la pamentu. — Deci elementele d'in cari s'au formatu norii trebuie sè fie multu mai usiore ca pufulu, si in adèveru sciinti'a ni dovedesce ca norii se formèza d'in gaze, cari prin caldura se umfla si subti'a asiè, încatu vinu mai usiore de cãtu aerulu comunu, si fiindu acestea gaze mai usiore se inaltia forte.

Esperinti'a ne invetia, ca cu catu mai susu de la pamentu cu atãta e temperatur'a mai rece, deci gazele, cari fiindu subtiri si usiore s'au innaltiatu, se condenseza (se indesa). — Condensandu-se gazele se ivesce o miscare, prin asta miscare vinu acestea in atingere cu alte gaze, se impreuna unele cu alte si formèza corpuru, cari incepu a fi vedute de pre pamentu. — Concentrarea de diferite gaze compunu si descompunu corpurile ce le vedemu in aeru.

Am dîsu mai inainte, ca la fiesce-care compunere si descompunere se desvolta caldura; intre elementele gazose sunt unele aprinditorie (ardietorie) si de acestea se afla si in nori.

Frecarea elementelor in sine, atragerea si afinitatea lor un'a cãtra alt'a facu ca chiaru aerulu sè se misce, si noi dîcemu ca e „ventu.“

Daca se impreuna gaze mai multe, corpu se maresce si se ingreuneza, si ast'a intru atãta, încatu vedemu ca norii cadu pre pamentu si noi o numimu „ploia.“

Inainte de a cadè si pre timpulu candu cade ploia, vedemu fulgerandu. — Caldura ce s'a formatu prin compunerea elementelor in corpuru si prin frecarea lor in sine a aprinsu gazele ardietorie si acestea singure sunt causa fulgerului, a tresnetului si a tunetelor.

In anulu 1862 a cadiatu — pre cum se dîce — d'in ceriu o petra in tienutulu dela Tergulu-Muresiului (Transilvania) — De astea petre cadu d'in candu in candu in diferite locuri si se numescu „petre meteore.“

Mai inainte amu dîsu, ca chiaru unu pufu nu pote meren sè shore in aeru, deci de unde provinu in aeru petre de o greutate insemnata? si ast'a sciindu ca de pre pamentu nu se potu radica si de asupr'a pamentului nu se vedu sè fie munti de petre, s. a.; — era corpurile ce le vedemu, sorele. lan'a stelele au, dupa cum ne invetia sciinti'a, asemenea atragere cãtra sine insu-si ca si pamentulu, prin urmare de acolo nu pote sè cadia nemica.

Incercãrile si esperintiele ni documentèza, ca si acestea petre se formèza d'in gaze, aseminea noriloru, adeca elementele gazose (caci numai de acestea se afla de asupr'a pamentului) se impreuna si inchiaga, si formèza unu corpu; — inse modalitatea impreunãrii si proportiunea, in care s'au inchiagatu elementele in sine, nu dau ca mai inainte nori de ploie, ci corpuru petrose (petre).

Petrele formate nu potu remanè in aeru, fiindu-ca greutatea lor le apesa, era pamentulu prin puterea lui le atrage spre elu si asiè trebuie sè cada.

Scirile cele mai vechie ni spunu, ca pamentulu s'a facutu d'in nemica; — s. scriptura dîce; „Dieu a voit si s'a facutu“, prin urmare nu avemu de locu date sigure, ca cum s'a intemplat crearea pamentului. — Decoperirile si esperintiele invetiatoriloru nu mergu decatu la presupuneri, luandu-se de basa la acestea presupuneri fapte, cari vedemu ca se petrecu d'inaintea ochiloru nostri, precum sunt celea mai susu mentionate si de toti cunoscute.

Nemica e aceea ce omulu nu pote vedè, nu pote prinde, nu aude, prin urmare nemica sunt si diferitele aere; — inse esperinti'a ni dovedesce ca acestea nu sunt nemici, ci elemente d'in cari se formèza nori, ploia si neta, cari causeza fulgerulu, tresnetulu, tunetulu, petrele meteore; — era pre pamentu d'in acestea nemici si se face totulu: pamentulu si totu ce e pre d'insulu.

De la acestea fapte se deduce, ca pote inainte de ast'a cu sute de mii, sèu, dupa unii invetiati, cu milioane de

Szentgyörgy-Ábrány, in 25. oct. 1871.

despre respectarea patriotică a recerintelor neapărate ale monarhiei noastre.

Asceptu cu atât mai sigur, că diet'a va corespunde provocării noastre, cu câtu greu'a responsabilitate înaintea monarhiei și a concetățienilor lor trebuie să ajungă odată pre acei-a, cari prin retragerea lor aru zadarnic oper'a impaciatunii generale, carea numai prin collucrarea toturor-a va poté să ajungă la unu rezultat binecventatu și durabilu.

Cu acést'a tramitemu dietei salutarea nostra cesaroregesca.

Datu la Vien'a, 30. octomvre 1871.

Franciscu Iosifu, m. p.

Holzgethan, m. p.

Resiti'a-montana, in Carasii.

In comun'a nostra, că si in celelalte comune montanistice d'in Banatu, scolele populare se afla sub patronatul c. r. priv. Societăti a drumului feratu de statu.

Devenindu acum, prin pensiunarea docentului actualu, postulu de invetiatoriu la scol'a nostra vacantu, numit'a societate a si scrisu Concursu pentru ocuparea acestui postu, radicandu emolumentele sistemisate de pana acum la 300 fl. salariu anualu, 80 fl. bani pentru locuintia si 6 stanjeni de lemne.

Noi locuitorii romani gr. or. de aicea, aducundu cea mai devotata multiamire c. r. pr. Societăti, si anume Supremei Administratiuni locale, pentru parentesca ingrigire despre crescerea fililor nostri, ne-amu vediatu indemnati a oferit si d'in partea nostra unu ajutoriu anualu de 200 fl. pentru nou denumindulu invetiatoriu, si speramu, că fiindu acum dotatiunea invetiatoriului câtu de bunisiora, si pre langa aceea si dreptu de pensiune, vomu dobendí unu invetiatoriu cualificatu si harnicu să pota deplinu corespunde chiamarei sale.

Cu dorere trebuie să amintimu, că neinteligerea escata intre ven. Consistoriu diecesanu si Societate in privint'a scoleloru d'in comunele montanistice spre cea mai mare dauna a nostra pana in diu'a deasta-di nu e delaturata. Rogămu pre ven. Consistoriu a se convinge d'in fontana competentă si sincera despre adeverat'a stare a causei si ascultandu-ne si pre noi, cari mai bine scimu si cunoscemu referintiele si trebuintiele nostre, să grabesca a incheiá cu numit'a Societate o conventiune asemenea celoru-a-lalte ordinariate d'in Timisior'a si Logosiu, cari inea sunt pentru pastrarea si sustinerea caracterului confesionalu alu scoleloru lor si suntemu convinsi că Societatea, carea, ce se atinge de scole, nu veneza scopuri nationale seu confesionale, ci numai buna-crescerea si instruarea tinerimei, va primí ori-ce conditiune asiguratore, sustinendu-si numai acelu dreptu, care cá patronului scolei dupa lege si dreptate i se cuvine si compete. — Iosifu Baltesanu, Iosifu Cristaiu, Sofronie Crasiovanu, Gligorie Marasiescu, Constantinu Baltica, Stef. Baia-siu, Petru Apostolescu, Ionu Dobescu, Ionu Buruleanu, Nic. Pocreanu, Vas. Baiasiu, Dumitru Iavonariu.

ani, pamentulu nostru n'a existatu, si se crede că s'a formatu d'in gaze asemenea petrelor meteoru.

Se crede că elementele, cari se afla in spatiulu celu mare, precare vederile omului nu lu potu petrunde si pre carele noi lu numimu ceriu, — se crede, d'icu, că acestea elemente s'au impreunatu si au formatu corpuru cari, ne avendu basa, fundamentu — că se d'icu asié — pre care se se asiedie, sburau prin aeru. — In sborul lor ele dau de elemente noue, cari asemenea loru aveau mare atractiune de a se impreună cu alte corpuru, cari incepeau a se formá, au erau in câtu-va formate.

Pre asta cele corpu lu incepeá d'in ce in ce a cresce, d'in ce in ce a avé mai mare atractiune. —

Cátu de mare e atractiunea unui corpu, carele se afla in stadiulu straformării sale, ni esplica faptele de tóte dílele, asié d. e. vedemu, că lemnele, dandu-li caldur'a trebuintiosa, adeca aprindindu-le, la inceputu ardu liniscitu, inse dupa-ce s'au incalditu bine, arderea e cu totulu mai mare si in locu de liniscea primitiva, observămu acum'a că se au-de unu sunetu, sentimú că se forméza ventu; ce va se dica sunetulu, ce va se dica ventulu? Sunetulu ni dovedesce, că arderea — seu ce e totu un'a — oxidarea lemnelor decurge fórte rapede; — éra ventulu e doveda a atractiunei de elemente, e doveda a marei atractiuni, ce póte avé unu corpu in stadiulu oxidarei seu prefaceri sale.

Cu câtu e caldur'a mai mare si sunt momentele mai favoritorie spre straformarea unui corpu, cu atât'a e si curgere de elemente seu ventulu mai tare. Si totu odata sentimú, că cu câtu e arderea mai iute, cu atâtu mai tare se maresce si caldur'a, ba ajunge asié violenta, încátu nu potemu stá langa focu.

Să ni inchipuimú caldur'a enorma ce a potutu se fe la formarea pamentului, si ne vomu convinge că acestei caldure n'a potutu resiste nemica, ci tóte se topeá seu oxidá.

Precum se domolesce foculu in lipsa de materie ar-

Domnule Redactoru! Fiindu atacatu de Crispu in Nru 68 alu acestui pretiutu diurnalu, am suferitu lovitur'a, fara se me fiu fostu aperatu; m'a aperatu inse in Nru 83 cine-va, pre care Crispu in Nru 100 lu numesce advocatielulu meu inruditu, pre care eu neci asta-di nu-lu sciu cine pote fi.

Eu si a dou'a ora eram gata a rabdá in anim'a mea infigerea mortifera a sulitiei sale, dacă nu ceteamu in Nrulu 100: „Acestu-a e advocatielulu inruditu alu buhei, carea d'in caus'a betranetiiloru morose n-potendu pote cuvai, a condusu pre inruditulú liliacu că se seduca opiniunea publica, si pre clientulu seu nepotintiosu să lu arete lumii că pre mentorele scoleloru nostre natiunale.“

Asié dara me vedu constrinsu a aretá că sum in stare a-mi aperá si singuru caus'a mea si a respinge atacurile lui Crispu, avendu sperantia, că si orduriloru mele presinte li se va dá locu in acestu pretiutu diurnalu. — Crispu in articulu seu se provoca la cancellari'a diecesana, si ne indruma acolo; asemenea facu si eu, si radiemandu-me pre fide-demitatea ordinariatulú, acolo se pote aflá in origine urmatori'a rogare a mea:

Inaltu ordinariatu! Aducundu-se in anulu 1868 legi noue scolarie, si nepotendú poporeni mei d'in Abramú a satisfice conditiuniloru prescise prin lege, in anulu trecutú au recursu la In. ordinariatu, descriendu-i totu odata miseritatea d'a nu-si poté zidi cas'a scolara, fara de vre-unu ajutoriu de bani, de unde-va.

Recursulu lorú mi s'a retramisú in 11. sept. anulu trecutú Nru 521, spre a-mi dá opiniunea, ce'a ce am si facutu in 16. sept. Nru 18.

In sperantia, că la relatiunea mea oficioasa voiu primí vre-unu respunsu, m'am nesuitu d'in tote poterile a sustiené scol'a confesionala; dar' neprimindu neci unu respansu in meritulu acestu-a, am devenitu obiectulu atacului antistiloru comunali, si alu infrantării invetiatoriului.

Chiaru candu observám, că tote nesuintiele mele voru fi in daru, in 23. maiu, Nru 200 a. c., primii dela inspectoriulu scolariu Jokai Nagy Lajos o decisiune a seuatulu scolariu comitatense, si la relatiunea oficioasa a antistiloru comunali, cu datulu 31. maiu a. c. Nru 231, o provocare oficioasa finala.

Intre asemenea impregiurări convocandu de nou poporeni mei la cas'a parochiala, acesti-a s'au declaratú unanimu, că ei d'in totu sufletulu aru dorí a sustiené scol'a confesionala, inse miseritatea i impedeá d'a poté satisfice conditiuniloru prescise prin lege; dreptu-aceea asta-data se roga prin mine a li se asemná de unde-va vre-unu ajutoriu de bani si de cum-va pana la capetulu lunei lui iuniu nu li se va asemná nemic'a, voru fi siliti a se intorce cátra statu.

D'in recursulu meu cátra inalt. ordinariatu se pote vedé tota procedur'a mea, si pasii intreprinsi dovedesce că adeverulu militeza pre langa mine.

Scol'a confesionala numai in 11. iuliu anulu 1870. s'a predatu de scola comunala, inse sub conditiunile cele mai favoritorie, precum se pote vedé si d'in relatiunea inspectorulu comitatense scolariu, indreptata in anulu 1871. sub Nru 22 cátra senatulu comitatului scolariu, la carea se

dietórie, asié si caldur'a (ferbintiel'a) pamentului scadeá si scade in proportiune cu imputienarea elementelor; — precum jarulu — productulu oxidarei lemnelor — in lipsa de materie prinde d'in ce in ce a se perde, a se inveli cu spudia au cenusia, asié si la pamentu dupa imputienarea caldurei se faceá in jurulu focului o coge, care impedeá in câtu-va curgere cea rapede a elementelor.

Ce a potutu fi coge primitiva? corpurile ce se formau d'in elemente si cari se asiediu in forma de sgura si spudia. — Pre langa acestea ap'a n'a potutu lipsi si ast'a pentru-că ea se forméza d'iu doue elemente (oxigenu si hidrogenu), cari totu de-a-un'a se gasescu in aeru, si ce e mai naturalu decâtu că coge formata a fostu inundata de apa.

In decursu de ani ap'a cercá d'in ce in ce a strabate si petrunde in corpurile infintiate; prin insustirea ei de a desfiintia si descompune lucrú cu incetulu slabí coge formata si a petrunde in mediulu pamentului unde existe si existá o caldura enorma. — Aici ajungundu se prefacé in aburi si cá acesti-a se estindeá prin caldura d'in ce in ce mai tare, asié in câtu nu mai aveá locu in mediulu pamentului, si ne-avendu spatiulu necesariu trebuia să-si faca cale, prin urmare isbugniá, — coge a'trebutu se crepe in partile celea mai slabe, — si asié se intempla că d'in mediulu pamentului esiau si esu aburi, cenusia, sgura, lava. —

Prin esplosiunea seu isbugnierea ast'a se formá si si asta-di se forméza pre faci'a pamentului unu délu, unu munte, carele se inaltia si mai multu prin lav'a ce cade pre elu. — Pre acéstea radicate ap'a nu ajungeá, éra elementele gazóse erau in abundantia si ele ajutáu desfiintierea corpuriloru este d'in pamentu si impreuna cu ele formau corpuru noue si solide, petre, metale, pamentulu lucratoriu s. a.

Prin desfundári de acestea petrunde in midiloculu pamentului elemente noue, prin urmare foculu érá mai viu si prin est'a se alegeau materie solide mai multe, cari tó-

provoca Crispu; si asié este lamuritu, că scol'a nu s'a predatu in 1869., precum asereza Crispu, numindu-me pre mine Juda, si, voindu a me inegri, se dace opiniunea publica.

Altintrelea ori candu s'a tradatu ea, nu face nemica, ca-ci vou'a lege scolara dá regresu dela scola comunala la scola confesionala, numai să fimu in stare a o sustiené.

Scol'a de Abramú, pre langa tota predarea, este confesionala (!) si adi, éra dupa a dou'a si a trei-a admonitiune, nefacundu-se destulu conditiuniloru legii, ea ar' fi devenitu comunala in intielesulu celu mai strinsu alu cuventului.

Cum-cá poporeni mei sunt intru adeveru miseri, se pote deduce de acolo, că ministrulu a si asemnatu 6000 fl. pre sem'a scolei comunale, cari sunt si incassati. — Locuitorii d'in Abramú sunt contractualisti, si ne avendu pamentu neci câtu e talp'a piciorului, adi-mane voru ajunge sortea Tofaleniloru, că-ci si aici se afla neindurati Aporeni.

Despre tote câte le amintesce Crispu in articulu seu, Santia Sa episcopulu are cunoscentia, si asié judece-me Archi-pastoriulu meu; dar' protopopulu, care mi este contrariu, nici a potutu, nici me pote suspendá si judecá.

Cele ce se cuprindu in „Heti posta“, nu sunt cu scirea mea, inse încátu se descrie procedur'a protopopului d'in 2. iuniu, au constatatu adeverulu, éra in câtu autorulu articulu face amintire despre episcopu, sum in contra.

Teodoru Buda.

Bociu, in oct. 1871.

Domnule Redactoru! In Nrulu 93 alu „Federatiunei“, ddtó 20/8 Septemvre a. c., a aparutu, intre Varietati, una impartesire de la unu Corpondinte anonimu d'in comitatulu Clusiuului, la care, fiindu-mi atacatu person'a, in interesulu adeverului trebuie să respundu — d'in care cauza te rogu, domnule Redactoru, a dá locu respunsului meu in diuariulu domnei tale, unde fusei atacatu.

Corpondintele respectivu, seu mai bine dísu impartesitoriu, dupa ce face cunoscuta caus'a intemplata in comun'a mea cu batren'a lui Simeonu Gog'a, si-esprima, intre altele, dorint'a cá Veneratulu Consistoriu metropolitanu d'in Blasiu să puna una data stavila la atari jefuiri ce le facu unii d'intre d. preoti munteni — intre cari fiindu si eu subscrisulu atacatu in onore, că asi fi pretinsu pentru immormentarea respectivei batrene 16 fl. 50 cr., si că neci pre langa acésta taxa nu asi fi voitu a o immormentá, ci Simeonu Goga a fostu silitu a o immormentá fara preotus cantore — spre lamurirea adeverului vinu a raportá: Cum-cá respectiv'a poporena a fostu una miere immorala — vragitore — si de credintia eronea, încátu pre cea mai mare parte d'intre poporeni si poporeni i trageá in partea ei, si eu indesiertu plantámu moralitatea si credintia cátra celea sacre, că-ci dins'a prin barfelele si vragiurile ei tote le resipeá cu dat'a ocaziune.

Dreptu-aceea eu cá parocu, — dupa-ce mai de multe ori am admoniatu-o cu blandetie că se se lase de lucrurile incepute si se paresesca darea cu bobu, si ne fiindu neci decâtu sperare, neci la or'a d'in urma — amesuratu S. Canone facute in Sinodulu S. beserice Archi-diecesane

te se lipiau de coge pamentului degiá formata, prin urmare acést'a se ingrosiá d'in ce in ce. —

Inse ap'a nu numai ajuta desfiintierea seu descompunerea, ci are si insustirea de a formá seu celu putienu a inlesni formarea de corpuru noue, cari dupa ce se ingreneza se asiedia pre fundulu apelor.

Deci d'in launtru si d'in afara incepú coge seu pamentulu a se formá.

Eruptiunile vulcanice se areta in multe locuri si asié ajuta cá pamentulu se se radice d'in apa d'in ce in ce mai multu; éra elementele d'in afara lucráu cá se se formeze corpurile solide.

Se crede că pre asta cale s'a formatu pamentulu; — prin eruptiunile vulcanice — cari la inceputu au fostu fórte dese — s'au formatu muntii. —

Cá doveda că ap'a a dominatu pamentulu sunt urmele ce se gesescu chiaru pre muntii.

Se gasescu corpuru de acelea cari numai in mare se mai afla, — si éra unu documentu facticu e acelu-a, că pana asta-di globulu ce lu locuimú noi, adeca pamentulu, e 2/3 parti acoperitu cu apa si numai 1/3 parte uscatu.

Pamentulu lucratoriu, bresd'a, s'a formatu prin influintia umedielei, caldurei, recelei, prin cutremuru, tresnete, s. a. — Prin acestea mas'a cea tare a muntiloru s'a slabitu, apoi macinatú si prin ast'a s'a descompusu.

Totu odata cu formarea pamentului se crede că s'au ivitu plantele si animalele. Mai inainte am dísu, că atâtu pamentulu (metalele, mineralele s. a.) câtu si plantele si animalele constau d'in acelea-si elemente. Am spusu că acelea elemente ni dau corpuru tari, moi, fluide gazose; corpuru dulci, amare, serate, cu gustu, cu mirosu, veninóse, s. a.

(Va urmá.)

gr. cat. de Alb'ia-Jul'ia-Fagarasiu, in 30 Oct. 1869, sectiunea a 2. canon. 20. care dice in urma: Era daca spre dorere s'ar afla, care, in contra totoror admonitiunilor si silintiilor parocului spre a-lu indrepta, se duca totu-si una vietia scandalosa, etc. unulu ca acela se se pota lipsi de im mormentarea besericesca, — am fostu necesitatu a procede cu respectiv'a amesuratu S. Canone, er' nu ca asi fi jefnitoriu, etc. cari expresiuni si tota impartesirea respectivului corespondinte le dechiaru de ne adeverate, emanate d'in ura, ba chiaru luate d'in ventu si fara temeiu.

In urma asi dori ca corespondintele de sub intrebare, aruncandu-si masc'a ce lu invelesce, se-si spuna numele ca se vedea publiculu cine e, si acusatulu cu cine arc se faca!

Cu acestea eram detoriu spre justificarea si aপরarea persoanei mele inaintea publicitatii, spre a se scote d'in ele adevverulu puru.

Gregoriu Bicanu,
parocu gr. cat. alu Bociului.

VARIETATI.

*(Invitatie.) Membrii societatii „Petru-Maioru“ sunt invitati a se intruni domineca in 12. l. c. st. n. dupa media-di la 3 ore in localitatea dlui juristu A. Barianu (Alte Postgasse Nr. 1.) Pest'a in 8. nov. n. 1871. Mihailu Cirlea, presied. ad hoc. Georgiu Grozescu, not. ad hoc.

*(Aflamu d'in diariile englese.) ca curiose monstre de chartia d'in fabrice japoneze s'au depusu de curundu la museulu South-Kensington d'in Londra; aceste specimene voru fi strinse si expediate prin Foreign-Office de ingrigitorii consulilor englesi la Canagava, la Nangosaki si la Osaka, precum si la Yeddo prin siriele Harx Parhes. Manufactur'a si materi'a de prim'a calitate a chartiei sunt exploatate in provincie d'in intru. Acesta chartia s'a introdusu in Iaponia de 1250 de ani; mai inainte se import'a de la Corea si se facea d'in matasa acoperita cu unu stratu de inu, care fu in usu pana la 1822. Industri'a detoresce inventiunea acestei chartie unui fiu de Mikado, domnitoriu atunci si care, dupa ce avu cunoscintia de procederea fabricatiunii, introduse in Iaponia chartia de dud pre care o respandi spre semenare intr'unu modu considerabile in tota tier'a. Cinci ani sunt de ajunsu pentru dezvoltarea arborelului si taetorie efectuate sunt intrebuintate la fabricarea chartiei. Dezvoltarea arborelului este subiectulu influintiilor climatice. Astu-feliu, o seceta mare in timpul verei, precum si ploii violintii, sunt vatamatorie. In provinci'a Kinsin, ca si in celelalte parti ale Japoniei, chartia se face asemenea d'in scortia arborelului numitu kaji, care se cultiva in acelu-a-si felu ca si plant'a producatoria de ceaiu, ca si dululu. Se radica in genere la o inaltime de 6 pana la 8 picioru. Arborelulu si-da fructulu pre fiecare toamna. Se depoaia atunci de scortia, care se transferma pre campu in chartia. Arborelulu kaji semena cu richit'a, si consulele englesu Annesby, care au tramisu d'in elu o monstra transformata in chartia, la Foreign-Office, esprime parere ca arborelulu se pote cultiv'a forte bine in Angli'a, mai cu sema daca va fi plantatu intr'unu teronu umedu. Daca acesta opiniune este fundata, nu se vede nici unu motivu pentru ce nu se facu incercari de asemene cultura, care va da doue rezultate forte avantajoze: economi'a pretiului materiei de prim'a calitate si mai multa soliditate in chartia astu-feliu fabricata pentru a nu mai avé sbarciture. Chartia se mai face inca, in Iaponia, d'in scortia unui altu arbore numitu Mitsumata, care se cultiva mai cu abundantia in provinci'a Kinsin: pre acestu felu de chartia se se imprime chartia monetale d'in tiera. Si alti arborei sunt asemenea cultivati in Iaponia pentru acelu-a si scopu. Digramele trimise in Angli'a de consuli, observa diariulu le Glob, sunt marturi ale miraculozei ingeniositati si stradanie cu care s'au descoperitu fabricarea chartiei-scortia in Iaponia. Lemnele tari si grele sunt reduse in materie moli, care se transforma in urma in foi de chartia tare si

care se pote asemenea intrebuinta spre a face vestiminte si totu felulu de obiecte de impodobire, si tote astea c'o inlesnire estrema, dara dupa obiceiurile grosiere ale tierii. Dar' considerandu, adauge acelu-a-si diariu, timpul si munca ce se consacra acestei manufacture, este usioru de intielesu ca introducerea masineloru moderne ar' aduce o revolutiune intrega, in acesta ramura importante a industriei Iaponeze s'ar face probabile unu elementu avantajosu de comerciulu cu celelalte tieri. — „Romanulu.“

*(Neurologu.) Ionu Bistrianu, telegrafistu supremu si siefu de Statiune telegrafica in Oravit'a, in numele seu si alu ficeloru sale Hersili'a si Sabin'a, anuncia cu anima franta trist'a scire despre repentin'a morte a multu amatei socie si respective mame Antonin'a Bistrianu, nascuta de Lipanowicz, carea in etate de 31 ani ai vietiei sale si in alu 11 alu fericitei sale casatorie a adormitu in domnulu la 6. octomvre a. c. Remasitiile trupesci ale fericitei s'au santitu in locuint'a sa, in Oravit'a montana, dominica in 8. octomvre a. c. dupa media-di la 4 ore, dupa ritulu latinu, si s'au asediatu la odina eterna in Cintirimulu romano-catolicu d'in Oravit'a. — Fia-i tierin'a usiora!

*(Reuniunea sloveno-politica „Slovenija“ d'in Laibach) a tienutu in 1. novembre una adunare extra-ordinaria, la carea au participatu vre-o 300 de cetatieni. Acesta adunare a acceptatu cu unanimitate si cu aplause entusiastice urmatoriele resolutiuni: 1. „Reuniunea „Slovenija“ esprime ministeriulu Hohenwart deplina incedere si totu-odata aproba si consente cu actiunea de impacatiune a acestui ministeriu; 2. Reuniunea saluta articiulu fundamentali, decretati de diet'a boema, ca unia base de impacatiune cu tote nationale; 3. Deputatii d'in Carnioli'a sunt provocati, ca in tote cestiunile se proceda solidariu cu cei-lalti federalisti.“ — Acesta este una manifestatiune, care bucurosu o amu vede intemplandu-se si pre la noi, firesce, dupa alu nostru calapodu.

*(Congressu federalistu in Prag'a.) Diariile cele, vorbindu despre activitatea de mai inainte a noului primu-ministru d'in Cislaitania, conchidu, ca ministeriulu lui Kellersperg este analogu cu decembrismulu, si de aceea ele iustira totu-odata midilocene, cari au federalisti de ale intrebuinta facia cu unu asemenea guvern. Nu e vorba numai de a suferi loviture, dice organulu cehiloru vechi „Pokrok“; acest'a este usioru, ca-ci no-coralma (ambosulu) este de feru bunu; trebeu inse sdrobotu ciocanulu, si spre acest'a se recere, ca intrega partit'a federalista se fia solidaria in actiune si se se supuna unei parole comune. Spre acestu scopu ar' trebui dar' ca toti capii partitei federaliste se se intrunescu la una consultare in Prag'a, unde este statiunea principale a federalismulu, si atunci voru avé ocaziune a se convinge, ca; viitorulu Austriei este alu federalismulu. „Narodni Listy“ dice, cu privire la Kellersperg, urmatoriele: Ni se spune, ca cavaleralu Kellersperg ar' fi fostu acelu-a care in 1859 a dusu declaratiunea resbelulu la Turinu. Numirea sa de ministru ar' insemna deci, ca si Boemiei i s'a dechiaratu resbelu. Noi garantamu inse, ca in Boemi'a inca se voru afla Solferino si Magenta.

Subscribulu are onore a face onor. publicu cunoscutu, ca si-a deschisu cancelaria advocatuala in Logosiu, in casa lui Gergely Ferariu.

Ioane Nedelko,
advocatu.

Sciri electrice.

Prag'a, 4. noemv. Clam-Martinitz raport'a, in adunarea de ieri a nobililoru, despre momintele d'in urma ale impacatiunii. Elu se presinta adunarii, carea i dede absolutoriu, ca unu capitanu, a carui-a naia a suferitu naufragiu, „Pokrok“ publicu unu estrasu d'in memorandumulu lui Rieger. Memorandumulu admonieza pre cehi se nu si-faca illusiune, ca firulu impacatiunii intreruptu de asta-data, s'ar'

mai pote vandu va relu'a. Regatululu cehu se va reintorce la opusitiune neconditiunata. Intrunirea unei diete abie e possibile.

Prag'a, 4. noemv. Rescriptulu imperatescu cãtra dieta nu nega nesuint'a dietei boeme, espressa in adresa. d'a satisface dorintiei immeratului d'in punctulu seu de vedere, dar' monarculu e constrinsu se accentue, ca legile despre afacerile comuni, aduse prin corpurile legelative si sanctionate, au intratu in valere deplina pentru intriga monarcl'a, si se potu schimb'a numai pre acesta cale desemnata prin invoire reciproca; dupa ce reportele de dreptu publicu ale tiereloru de dincoce de Lait'a s'au regulatu prin legile fundamentali ale statului, schimbarea acelu-a pote urma numai cu invoirea ambeloru camere ale Reichsrathulu. — Rescriptulu provoca diet'a, ca prin tramitarea representantiloru in Reichsrath se contribuia si ea la marea opera de impacatiune; imperatululu accepta su atatu mai mare incedere, ca diet'a va satisface acestei provocari, cu catu grav'a responsabilitate inaintea imperiulu si a concetatiiloru va trebui se cada pre acei-a, cari prin abstinenerea lor aru nimici oper'a impacatiunii generale.

Prag'a, 4. noemv. Pentru siedint'a dietei s'au fostu luate cele mai mari mesure de precautiune, cu scopu d'a impedeca veri-ce demonstratiune pre strade. Rescriptulu a intimpinatu primirea acceptata; pasagiulu care provoca diet'a se alega in Reichsrath, caus'a risete, era pasagiulu, care vorbesce despre grav'a responsabilitate a abstinetoriloru „Oho“ lungi.

Parisu, 4. noemv. Consulatele nemtiesci de aici se voru desfinti'a si agendele lor se voru trece la ambasador'a nemtiesca.

Brussella, 4. noemv. „Independintia“ comunica d'in Parisu, ca guvernulu pregatesce unu proiectu de lege, care dechiaru pre Napoleonidi de necapabili de a fi alesi si i esileza. — Thiers aproba inarmarea generale; proiectulu respectivu s'a si presintatu consiliulu ministerialu.

Constantinopole, 5. noemv. Conclusulu Portei d'a secularisa, respective d'a vinde ca proprietate a statulu bunurile mosieceloru, cari cuprindu mai a trei-a parte d'in territoriulu turcescu, facu impressiune forte buna in cercurile financiarie.

Viena, 6. noemv. Majestatea Sa a aprobatu programulu cont. Kellersperg. Constituirea cabinetulu se va public'a numai la finea septemanei acestei-a.

Viena, 6. noemv. Cris'a interna pendinta dela repasarea ministeriulu Hohenwart incoce, pare a se fi terminatu asta-di. E probabilu ca in momentul presinte cont. Beust s'a si retrasu de la postulu seu. Se dice ca succesorile lui va fi cont. Andrassy.

Prag'a, 6. noemv. In urm'a rescriptulu imperatescu diet'a va lua una resolutiune, pote va si alega pentru Reichsrath, dar' cei alesi nu voru intr'a.

Constantinopole, 7. noemv. Intro Franci'a si Turci'a amenintia erumperea unui conflictu pentru Tunisu. Thiers nu voiesce se accepta, ca Sultanulu se recunosca suveranitatea formal'a a Bey-ului d'in Tunisu.

Burs'a de Vien'a de la 7. noemvre, 1871.

5% metall.	57.65	Londra	116.10
Imprum. nat.	67.60	Argintu	116.25
Sorti d'in 1860	99.—	Galbenu	5.57
Act. de banca	795.—	Napoleond'or	9.35%
Act. inst. cred.	302.—		

Propriet., edit. si red. respundiet. : ALES. ROMANU.

„ALBINA“

Institutulu de creditu si de economii.

Terminulu pentru subscrierea de actiuni la „Institutulu de creditu si de economii „ALBINA“ se prolungesce prin acest'a pana in 30. noemvre calind. nou a. c. cu acelu adausu, ca alta prolungire nu va mai urma la nici una intemplanare.

Conditiiunile remanu cele cunoscute.

Sibiu, 15. octomvre 1871.

Comitetulu fundatoriu.